

KIRJALLINEN KYSYMYS 372/2009 vp

Rakennus- ja purkujätteen hinnoittelu jätehuollossa ja jätteiden päätyminen luontoon

Eduskunnan puhemiehelle

Suurin osa rakentamisessa muodostuvasta jätteestä voidaan hyödyntää ja jätteen määrään voidaan vaikuttaa hyvällä suunnittelulla. Kuitenkin Suomessa törmää tilanteisiin, joissa kansalaiset kertovat kiusauksen olevan suuri kipata esimerkiksi suurelta osin kierrätettävää rakennus- tai purkujätettä luontoon kalliiden kuutiohintojen vuoksi. On syystäkin herännyt keskustelu siitä, kuinka voimme varmistaa yhdessä asiat niin, että ihmiset todella tuovat jätteensä lajitteluasemille tai kaatopaikoille sen sijaan, että kippaavat kärnykuormansa luontoon paikkaan, josta sitä ei ainakaan heti löydetä.

Hyvin usein rakennus- ja purkujätekin on suurelta osin hyödynnettäviä materiaaleja sisältävää. Poltettava jäte on paperia, styroksia, pahvia ja muoviva, mikä ei kelpaa muuhun hyötykäyttöön. Karkeajäte on hyötykäyttöön kelpaamaton jätettä, kuten lasivilla, tasolasi ja PVC-muovi, esim. vanhat viemäriputket, muoviletkut, -matot, jalka- ja kattolistat, rännit, kaapelisuojat, suihkuverhot ja muovitapetit, sadevaatteet, keinoahka ja vinyylhanskat. Puujätteen osalta naulat, ruuvit ja helat saavat jäädä puujätteeseen, ja jäte lajitellaan kolmeen eri jakeeseen, käsittelyyn puuhun (lastulevyt, vaneri, maalattu puu), käsittelemättömään puuhun (puu, jota ei maalattu tai lakattu) ja painekyllästettyyn puuhun (ongelmajätettä). Käsittelemätön puu useimmiten murskataan ja toimitetaan polttoaineeksi voima-

laitoksille lämmön ja sähkön tuotantoon. Metallijätteeseen lasketaan kattopellit, naulat, harjateräs ja muut metalliesineet. Metallia murskataan metalliteollisuuden raaka-aineeksi. Keräyspahvista valmistetaan pahvihylsyjä esim. talous- ja wc-paperirullien sekä teollisuuden tarpeisiin. Styroksi voidaan käyttää uuden styroksin valmistukseen. Tiili, betoni, wc-istuimet, lavuaarit, kaakeli ja klinkkeri voidaan murskata ja käyttää maanrakennuksessa. Kipsilevyt (ilman muovia ja vinyylitapetteja) voidaan murskata ja käyttää kaatopaikan valumavesien neutralisointiin. Jätteistä on siis vielä moneen käyttöön, eikä niiden heittäminen luontoon palvele ketään. Siksi meidän tulisikin rakentaa järjestelmä, jolla jokaiselle kansalaiselle olisi edullisempaa ja järkevämpää viedä myös rakennus- ja purkujätteensä lajitteluasemille tai kaatopaikalle mahdollisuuksien mukaan.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus aikoo tehdä, että rakennus- ja purkujätteen käsittely tehostuu kaikkialla Suomessa ja hinnoittelu jätteiden vastaanotossa on sellainen, että se kannustaa toimittamaan jätteet lajitteluasemille ja kaatopaikoille luontoon heittämisen sijasta?

KK 372/2009 vp — Merja Kyllönen /vas

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 2009

Merja Kyllönen /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Merja Kyllösen /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 372/2009 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä, että rakennus- ja purkujätteen käsittely tehostuu kaikkialla Suomessa ja hinnoittelu jätteiden vastaanotossa on sellainen, että se kannustaa toimittamaan jätteet lajitteluasemille ja kaatopaikoille luontoon heittämisen sijasta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Rakentamisen jätteet muodostavat noin kolmanneksen Suomessa syntyvistä jätteistä. Vuonna 2006 rakentamisessa syntyi noin 23 miljoonaa tonnia jätettä. Tästä määrästä lähes 95 % muodostui jätemaista. Talonrakennustyömailla kertyi noin 1,8 miljoonaa tonnia rakennusjätettä, josta korjausrakentamisen osuus oli noin 57 %, purkutyömaiden 27 % ja uudistyömaiden 16 %.

Rakennusjätteistä 1.6.2007 voimaan tulleen valtioneuvoston päätöksen (295/1997) tavoitteena on vähentää rakennusjätteen määrää ja haitallisuutta sekä lisätä hyödyntämistä. Päätöksen mukaan rakennushankkeen toteuttamisesta vastuussa oleva päätoteuttaja vastaa rakennusjätteistä ja niiden jätehuollon järjestämisestä. Omakotirakentamista suuremmissa hankkeissa rakennusjätteet on lajiteltava ja mahdollisuuksien mukaan hyödynnettävä. Siksi rakentaminen on suunniteltava ja toteutettava niin, että ainakin seuraavat jätelajit pidetään erillään tai lajitellaan erilleen muista rakennusjätteistä: kivennäismateriaalipohjaiset rakennusjätteet (betoni-, tiili-, kivennäislaatta-, keramiikka- ja kipsijätteet), kyllästämättömät puujätteet, metallijätteet sekä maa-aines-, kiviaines- ja ruoppausjätteet. Lajitteluvaihtoehtona on parantaa jätteiden laatua siten, että niiden käyttömahdollisuudet jatkojalostuksen raaka-aineena paranevat. Tarkoituksena on myös määritellä yhdenmukainen perusta rakennusjätteiden syntypaikkalajittelulle, jolloin vältetään paikallisten määräysten rakennustoimintaa vaikeuttava liiallinen erilaisuus sekä selkeytetään ja yhdenmukaistetaan rakentamisen osapuolten toimintatapoja.

Rakennusjätepäättöksen kanssa lähes samanaikaisesti vuoden 1998 alusta tuli voimaan jätevero, jota maksetaan kaatopaikalle sijoitettavasta rakennusjätteestä. Jätevero voidaan välttää, jos jätteet hyödynnetään, joten verolla parannetaan jätteiden hyötykäytön taloudellisia edellytyksiä. Näin jäteverolla edistetään myös rakennusjätepäättöksen tavoitteita ja toimeenpanoa. Jäteveron taloudellista ohjausvaikutusta rakennusjätteiden hyötykäytön lisäämiseksi on tehostettu korottamalla veroa asteittain vuoden 1998 määrästä 15,16 euroa/tonni (90 mk/tonni) määrään 30 euroa/tonni vuodesta 2005 lähtien.

Kaatopaikoilla käsiteltävälle rakennusjätteille on usein asetettu maksuja, jotka kannustavat lajittelemaan jätelain 30 §:n perusteella myös rakennusjätteitä. Näin rakennusjätteiden lajittelu on usein kannattavaa jo pelkästään siitä syystä, että rakentamisen lajittelemattoman sekajätteen käsittelymaksu on merkittävästi kalliimpi kuin lajitellun rakennusjätteen.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa mainitut ekologiset näkökohdat rakentamisessa edellyttävät huomion kiinnittämistä rakennusosien ja teknisten järjestelmien korjattavuuteen ja vaihdettavuuteen. Materiaalitehokkuutta voidaan korjausrakentamisessa parantaa ehkäisemällä jätteen

syntyä rakennussuunnittelun ja säästävän korjaamisen avulla, turhan purkamisen välttämällä, syntypaikkalajittelua edistämällä sekä jätteen hyötykäyttöä lisäämällä. Maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen mukaisesti purkulupahakemuksessa tulee selvittää purkamistyön järjestäminen ja edellytykset huolehtia syntyvän rakennusjätteen käsittelystä sekä käyttökelpoisten rakennusosien hyväksi käyttämisestä. Lupahakemuksessa tai ilmoituksessa on esitettävä selvitys rakennusjätteen määrästä ja laadusta sekä sen lajittelusta.

Edellä esitettyjen toimien yhteisvaikutuksesta rakennusjätteiden jätehuollon taso on parantunut ja hyötykäyttö lisääntynyt suotuisasti erityisesti puujätteiden sekä kiviaines- ja mineraalipohjaisien jätteiden osalta. Talonrakennusjätteitä hyödynnettiin 1990-luvun puolessa välissä runsaat 20 prosenttia ja vuonna 2006 yli 55 prosenttia.

Rakennusjätteiden hyötykäytön lisääminen on tavoitteena niin Suomen kuin EU:n jätepolitiikassa. Rakentamisen jätteiden synnyn ehkäisy sekä hyödyntämisen lisääminen ja materiaalitehokkuuden parantaminen on nähty keskeisiksi painopistealueiksi viime vuonna valtioneuvoston hyväksymässä valtakunnallisessa jättesuunnitelmassa. Jätteiden määrää pyritään vähentämään pidentämällä rakennuskannan käyttöikää muun muassa rakennusten suunnitelmallisella kunnossapidolla ja materiaalitehokkaan rakentamisen edistämällä sekä korostamalla materiaalitehokkuusnäkökulmaa uudisrakentamisessa. Valtakunnallisessa jättesuunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi, että rakentamisen jätteistä hyödynnetään vähintään 70 % materiaalina tai energiana

vuonna 2016. Kierrätyksen lisäämiseksi esitetään selvitettäväksi rakennusjätehuollon ohjauskeinovaihtoehdot, joilla voidaan edistää rakennusjätteiden määrän vähentämistä ja kierrätystä nykyistä tehokkaammin.

Etelä- ja Länsi-Suomen alueellisen jättesuunnitelman valmistelussa on rakennusjätteiden materiaalitehokkuuden lisääminen otettu yhdeksi painopistealueeksi. Suunnitelmassa pyritään löytämään alueellisia keinoja tehostaa luonnonvarojen ja materiaalien käyttöä rakentamisessa. Suunnitelma kattaa kuuden alueellisen ympäristökeskuksen toiminta-alueen.

Valtioneuvosto antoi viime syksynä periaatepäätöksen korjausrakentamisesta. Eräänä siinä esitettynä toimenpiteenä parannetaan korjaamisen materiaalitehokkuuden ohjausta selvittämällä korjausrakentamisessa syntyvän purkujätteen ehkäisyä, lajittelua ja hyödyntämistä koskevien jätelain sekä maankäyttö ja rakennuslain säädösten toimivuus ja kehittämistarpeet.

Vuoden 2008 lopussa hyväksytty EU:n uusi jätedirektiivi asettaa rakennus- ja purkujätteille tavoitteeksi 70 % uudelleenkäyttö- ja kierrätysasteen saavuttamisen vuoteen 2020 mennessä. Käynnissä olevan jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä harkitaan tarve muuttaa voimassa olevan jätelainsäädännön rakentamisen jätteitä koskevia säännöksiä valtakunnallisen jättesuunnitelman ja uuden EU:n jätedirektiivin asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä työssä otetaan huomioon myös tarvittavat toimet, jotka kannustavat toimittamaan rakennusjätteet asianmukaiseen käsittelyyn.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 2009

Ympäristöministeri Paula Lehtomäki

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 372/2009 rd undertecknat av riksdagsledamot Merja Kyllönen /vänst:

Vad ämnar regeringen göra för att behandlingen av bygg- och rivningsavfall ska bli effektivare överallt i Finland och för att prissättningen vid mottagningen av avfall ska sporra byggare att föra avfallet till sorteringsstationerna och avstjälningsplatserna i stället för att slänga dem i naturen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Av allt avfall som produceras i Finland utgör byggavfall ungefär en tredjedel. Under 2006 gav byggandet upphov till ca 23 miljoner ton avfall. Av denna mängd utgjordes nästan 95 % av avfallsjord. Vid husbyggen uppstod ca 1,8 miljoner ton byggavfall, varav reparationsbyggande stod för ca 57 %, rivningsarbetsplatser för 27 % och nybyggnationer för 16 %.

Syftet med statsrådets beslut om byggavfall (295/1997) som trädde i kraft 1.6.2007 är att minska mängden byggavfall och dess skadlighet samt att främja återvinningen av avfall. Enligt beslutet svarar den som huvudsakligen genomför byggandet för byggavfallet och ordnandet av avfallshanteringen. I projekt som är större än ett egenhemshusbygge måste byggavfallet sorteras och återanvändas i mån av möjlighet. Därför måste byggandet planeras och genomföras så att åtminstone följande avfallstyper hålls åtskilda eller sorteras åtskilda från annat byggavfall: mineralmaterialbaserat byggavfall (betong-, tegelstens-, mineralplatt-, keramik- och gipsavfall),

oimpregnerat träavfall, metallavfall samt mark- och stensubstansavfall och muddermassor. Syftet med sorteringsskyldigheten är att förbättra avfallets kvalitet så att möjligheten att använda det som råvara för vidareförädling förbättras. Syftet är också att definiera en enhetlig grund för källsortering av avfallet för att undvika att de lokala bestämmelserna är så olika att de försvårar byggverksamheten samt för att förtydliga och förenhetliga byggparternas arbetssätt.

Nästan samtidigt som byggavfallsbeslutet trädde vid ingången av 1998 i kraft en avfallsskatt för byggavfall som förs till avstjälningsplatser. Avfallsskatten kan undvikas om avfallet återvinns och därför förbättras de ekonomiska förutsättningarna för avfallsåtervinning genom skatten. På så vis främjas även byggavfallsbeslutets syften och dess verkställighet genom avfallsskatten. Avfallsskattens ekonomiska styreffekt för att utöka återvinningen av byggavfall har effektiviserats genom att skatten gradvis höjts från 15,16 euro/ton 1998 (90 mk/ton) till 30 euro/ton sedan 2005.

För byggavfall som behandlas på avstjälningsplatserna har ofta ställts avgifter som sporrar till sortering även av byggavfall enligt grunderna i 30 § i avfallslagen. På så vis är sorteringen av byggavfall ofta lönsam redan av den orsaken att avgiften för osorterat blandat byggavfall är betydligt högre än för sorterat byggavfall.

De ekologiska byggaspekter som nämns i markanvändnings- och bygglagen kräver att man fokuserar på att konstruera byggnadsdelar och tekniska system som kan repareras eller bytas ut. Materialeffektiviteten i reparationsbyggandet kan förbättras så, att uppkomsten av avfall förebyggs genom effektivare byggnadsplanering och varsamma reparationer, genom att onödiga riv-

ning undviks, genom att källsorteringen förbättras och genom att avfallsåtervinningen ökas. I enlighet med markanvändnings- och bygglagen och markanvändnings- och byggförordningen ska man i en ansökan om rivningslov utreda hur rivningsarbetet ordnas och vilka möjligheter det finns att sköta behandlingen av det byggavfall som uppstår och att utnyttja användbara byggnadsdelar. I en ansökan om lov för eller anmälan om rivning ska ges en utredning om mängden och slaget av byggavfall samt om sorteringen av avfallet.

Tack vare en samverkan mellan ovan anförda åtgärder har nivån på avfallshanteringen för byggavfall stigit och återvinningen ökat gynnsamt i synnerhet när det gäller träavfall samt stenmaterial- och mineralbaserat avfall. Av husbyggnadsavfallet utnyttjades i mitten av 1990-talet drygt 20 % och 2006 över 55 %.

En ökad återanvändning av byggavfall är målet i såväl Finlands som EU:s avfallspolitik. Förbyggandet av uppkomsten av byggavfall samt en ökad återvinning och förbättrad materialeffektivitet har setts som centrala insatsområden i den nationella avfallsplan som statsrådet godkände ifjol. Målet är att avfallsmängden ska minskas genom att byggnadsbeståndets brukstid förlängs bl.a. genom ett systematiskt underhåll av byggnader och genom att främja ett materialeffektivt byggande samt betona materialeffektivitetsaspekter vid nybyggnation. I den nationella avfallsplanen ställs som mål att minst 70 % av byggavfallet återanvänds som material eller energi 2016. För att öka återvinningen föreslås att man utreder vilka möjligheterna är att styra byggavfalls-

hanteringen så, att en minskning av avfallsmängden och avfallsåtervinning kan främjas effektivare än i dag.

En ökad materialeffektivitet i byggande har valts till ett av insatsområdena i beredningen av en regional avfallsplan för södra och västra Finland. I planen strävar man efter att finna regionala metoder för att effektivisera användningen av naturtillgångar och material inom byggandet. Planen omfattar verksamhetsområdena för sex regionala miljöcentraler.

Statsrådet utfärdade senaste höst ett principbeslut om reparationsbyggande. En av de åtgärder som föreslås i beslutet är att förbättra styrningen av materialeffektiviteten vid reparationer genom att utreda hur väl de bestämmelser i avfallslagen och markanvändnings- och bygglagen som rör förebyggande, sortering och återvinning av rivningsavfall som uppkommer vid reparationsbyggande fungerar och vilka behoven att utveckla dessa bestämmelser är.

EU:s nya avfallsdirektiv, som godkändes i slutet av 2008, ställer som mål att vi före 2020 ska uppnå en återanvändnings- och återvinningsgrad om 70 % för bygg- och rivningsavfall I samband med den fullständiga omarbetning av avfallslagen som pågår ska man bedöma vilka ändringar i den nuvarande avfallslagstiftningen som behövs i fråga om byggavfall för att målen i den nationella avfallsplanen och i EU:s nya avfallsdirektiv ska uppnås. I arbetet tas även hänsyn till vilka åtgärder som behövs för att sporra alla som bygger att föra byggavfallet till ändamålsenlig behandling.

Helsingfors den 28 maj 2009

Miljöminister Paula Lehtomäki